PETRI MVLLERI
PANDECT. PROF. PVBL. ORDIN. CONSIL. SAXON. CVR. PROVINCIAL. SCABIN. AC FACVLTATIS IVRID. ASSESSORIS

COMMENTATIO IVRIDICA

DE

MANDATIS DVCVM MILITARIVM

Von

Der Kriegs-Ordre.

Ob materiae praeſtantiam recuſa.

IENAE, STANNO SCHILLIANO (5)
MDCCXXXXIIII.

Digitized by Google

PET

PANDECT. PROF. P

PROVINCIAL

IV

COMMEN

MANDA

MIL

Der K

Ob materiae

IENAE, STA

MDCC

Digitized by Google

PETRI MVLLERI
PANDECT. PROF. PVBL. ORDIN. CONSIL. SAXON. CVR.
PROVINCIAL. SCABIN. AC FACVLTATIS
IVRID. ASSESSORIS

COMMENTATIO IVRIDICA

DE

MANDATIS DVCVM MILITARIVM

Von

Der Kriegs-Ordre.

Ob materiae praeſtantiam recuſa.

IENAE, STANNO SCHILLIANO
MDCCXXXXIIII. (5)

Digitized by Google

Digitized by Google

PROOEMIVM.

Tam civiles res, quam militares bono aliquo Viro indigere, prudenter ait Imperator Iuſtinianus in *Novell. 26. c. 1. circ. fin.* Nam et anterioribus temporibus ſemper quidam militares viri in ſummis conſtituti dignitatibus, tam militaribus illic copiis præibant, quam cæteris auxilio erant. Barbarorum enim excurſiones non mediocri opus habent præſidio. Quæ vero illos concernunt, ea committi debent uni alicui, qui ſecundum leges ipſis præire poſſit, cum multum interſit inter rectum & perverſum ordinem: & omnibus perſpicuum ſit, quod militaris quidem res, ſi ſola & per ſe conſiſtat, ultra quam decet, efferatur audacia; civilis vero admiſtum habeat ro-

Digitized by Google

bur militum, infra mediocritatem autoritate careat, utcunque vero ſi in idem cum altero concurrat, omnium perfectiſſimum & abſolutiſſimum ſit, quodque tam ad gerendum bellum, quam ad tuendam pacem ſufficiat, & in *Novella 24. in præfat.* ait: Nunquam credidimus, veteres Romanos ex parvis adeoque minutiſſimis principiis tam amplam conſtituere rempublicam, & totum exinde terrarum orbem (pene dixerimus) ſibi adjungere, & premere ac tueri imperio potuiſſe, niſi majoribus in provincias magiſtratibus miſſis, plus ea re dignitatis comparaſſent, ſimulque illis armorum juxta ac legum poteſtatem feciſſent, neque non ad utrumque accommodatos & idoneos habuiſſent, quos quidem Prætores vocabant, permiſſa eis tam rei bellicæ adminiſtratione, quam legum perſcriptione. Atque ita ſane eſt, Iſtorum alterum, (leges & arma) alterius auxilio ſemper eguiſſe & tam militaris res legibus in tuto collocatam eſſe, quam ipſæ leges armorum præſidio in tuto collocatæ ſunt, itidem aſſerente Juſtin. *in l. unic. pr. C. d. Juſtinian. Codic. confirm.* Penes iſtos vero præſides ſit *Virtus, Autoritas, Scientia & Felicitas.* Sic enim Virgilius de Ænea *lib. 1. Æneid.*

quo

Digitized by Google

—— —— *quo juſtior alter*
Nec pietate fuit, nec bello major & armis.
ac Cicero *in Cat. Maj. in ſententia*, ait, *non ſolùm ſed nutu etiam reſideat authoritas.* ac cavendum, ultra vires ſuas quis Ducis bellici munus ne ſuſcipiat, per omnes potius gradus militiae ad culmen hoc tendat, monente ita Ariſtotele *3. pol. 3.* ac felicitas in eo ſpectanda, quod expertus teſtatur Cæſar. *de bell. Gall. lib. 7. Multum*, inquiens, *tum in omnibus rebus, tum in re militari fortuna poteſt.* Nam ut felicitatem fiducia, ſic infelicitatem Ducum ſequitur pavor militum, quo nil propius eſt exitio. vid. Franciſc. Petrarcha *in tr. d. offic. & virtutib. Imperator. ad Ludovic. Vermium Veronens. exercitus Veneti Imperatorem.* Itaque eiusmodi qualitatibus præditus Dux ſeu Imperator bellicus militiæ utiliter præeſt, neque de felici Reipublicæ commodo ac ſucceſſu deſperandum. Hinc de mandatis Ducum militarium agere, res non infrugifera mihi viſa eſt, ut propterea hoc thema elaborandum ſuſceperim, niſi quod doleam, ob diſceſſum, quem jam Superiorum juſſu, cui reſiſtere mihi religio eſt, paro, non ita digne me valuiſſe eximiam hanc materiam elaboratione dignari. Faciam tamen, quantum poſſum, & quidem Capite I.

De Mandatis Ducum militarium in genere; II. *Quibus dentur*. III. *Materia Mandatorum militarium*. IV. *Forma*, V. *Effectu*, & denique VI. *de Contrariis* agam. Deus dirigat manum linguamque, ut quicquid ſcripturus dicturusve ſim, ab honeſtatis juſtitiæque via ne aberret, neque Divino numini proximoque obſit!

CAPVT I.

AGIT

DE MANDATIS DVCVM MILITARIVM IN GENERE.

Unde dicantur Mandata, quid ſint in genere.

§. I.

Mandata a mandando & monendo dicta, ſunt juſſiones ſuperiorum, appellantur quoque monitoria *Novell. 21. c. 2.* & in jure noſtro ſunt Conſtitutiones ſpeciales, quibus certæ perſonæ, ut præſides, vel judices monentur, quid eos facere oporteat, ſeu, quibus muneris aut jurisdictionis eorum forma continetur, ad provinciæ adminiſtrationem, morum & diſciplinæ curam, vid. Strauchius in *diſſertat. d. Statutis a ſummo Principe ſive conſtitutionibus principum th. 15.*

Du-

Ducum nomine quinam veniant.

§. II. *Ducum* nomine priſcis veniunt præfecti rei militaris. De Germanis Julius Cæſar *lib. 6. d. bell. Gall.* ita ſcribit: *Cum bellum Civitas aut illatum defendit, aut infert, Magiſtratus qui ei bello præſint, ut vitæ necisque habeant poteſtatem, deliguntur.* Cujus jungendus C. Cornelius Tacitus: Reges, inquiens, *ex nobilitate,* Duces *ex virtute ſumunt. Nec Regibus infinita aut libera poteſtas: & Duces exemplo potius, quam imperio, ſi promti, ſi conſpicui, ſi ante aciem agant, admiratione præſunt. c. 7. de morib. Germ.* Priſcis temporibus eundem populi eundemque exercitus fuiſſe Ducem, ait Ariſtotel. *5. Pol. 5.*

Mos Germanorum in eligendo Duce.

§. III. *Germanorum populi* bellum ſuſcepturi omnino neceſſe habuerunt unum aliquem, reſpectu habito ad bellicam virtutem eligere totique exercitui præficere, quem prout dubio Heertog vel Heerzog dixere, vid. Phil. Cluver. *l. 1. antiqu. Germ. c. 46.* Et talis Dux eligebatur a multitudine in Concilio, delectus ſcuto imponebatur, atque in ſublime ſuſtinentium humeris elevabatur, inque gyrum circumlatus Dux belli decreti ſalutabatur: quem eundem morem etiam in regum conſtitutione a Germanis, ut & a Roma-

manis militibus Imp. declarantibus, adhibitum eſſe teſtibus confirmat Cluverius *d. c. 46.* v. Conring. *diſſert. d. Ducibus & Comitibus imperii germanici th. 4.* ubi *th. ſeq.* de poteſtate illorum Ducum diſſerens, adducit diſcrepantes Julium Cæſarem & Tacitum, quod ille *poteſtatem vitæ & necis* ipſis adſcribat, hic vero *l. 4. hiſtor. c. 15.* verbis hæc ſubjiciat: *cæterum neque animadvertere, neque vincire, neque verberare quidem niſi ſacerdotibus permiſſum: non quaſi in pœnam, nec ducis juſſu. ſed velut Deo imperante;* ac concludit: Tacito, cui res germanicæ magis perſpectæ cum fuerint, potiorem merito fidem habendam, præſertim cum non veriſimile ſit ejusmodi temporario Duci plus Germanos tribuiſſe, quam perpetuo belli Duci ſive Regi. Parendum tamen utique fuit Ducum imperatis licet ipſi in inobedientes animadvertere non potuerint, nec ſoli de re alicujus momenti ſtatuere.

Appellatione generali Ducum continentur, qui provinciæ præerant.

§. IV. Dictum eſt, heic agi ſaltem de *militaribus* Ducibus, cum etiam apud Romanos nomen Ducis non eandem habuerit ſignificationem. Nam tradente Conringio *d. l. th. 9.* Ducis appellatio ei primum tributa, qui exercitum du-

ducebat; poſtea appellati Duces, qui provinciis præeſſent præſertim limitaneis, quorum officium fuit præeſſe rei militari iſtis in ditionibus vid. Onuphrius Panvinius *lib. 3. comment. d. imper. Roman. 887.* Guido Pancirolus *in not. imper. part. 1. cap. 139.* Idem *theſ. var. lectio. lib. 1. c. 5.* add. *l. 2. C. d. offic. præſ. prætor.* Superata vero a Romanis Germania Cis-Rhenana, eam in plures provincias diſtribuerunt, iisque vel Duces, vel Comites, vel Duces & Comites præfecerunt. Ita legimus Ducum Germaniæ primæ, Ducem Moguntiacenſem, Ducem Sequanicæ Ducem Rhætiæ primæ & ſecundæ, Ducem Belgicæ ſecundæ &c. vid. Notit. Im. & in eam Panciroll. *part. 2. cap. 25. & ſeqq.* Lehman. *lib. 1. Chronic. Spirenſ. c. 9.* De Trans-Rhenanis Germanis doceat Witichindus *lib. 1.* Beatus Rhenanus *lib. 2. rer. german.* Vadianus *lib. 1. d. colleg. Monaſt. in German. vet.*

Per Duces militares intelliguntur omnes præfecti rei militaris. Potiores nominantur.

§. V. Per Duces autem militares intelligunturs omnes præfecti rei militaris, non autem ſpeciatim illi, qui eminentiori gradu præſunt. Secundum excellentiam Dux belli ſupremus dicitur der Feldherr, Eius Vicarius ſive legatus, der General-Obriſt-Lieutenant, Eſt Magiſter Equitum

B der

der Feld-Marſchall. Supremus Excubiarum Præfectus, der Obriſte Wachtmeiſter, & qui ſunt alii, de quibus cap. ſeq.

Deſcribuntur mandata militarium Ducum.

§. VI. Mandata Ducum militarium ſunt juſſa, quibus milites vel victi monentur, quid ipſos juxta conſtitutiones in re militari a Superiore ſive τὸ κύριον habente in Republica, ad morum ac diſciplinæ curam, facere oporteat.

Ducum ſunt duo genera.

§. VII. Sunt autem gradus inter præfectos rei militaris, ita ut præprimis reſpiciant ſupremi mandatum juſſa inferiorum, ut quid hic in cauſa magni momenti fieri velit illi, diligenter obſervent. Sive Ducum duo ſunt genera. Unum, qui ſummæ rei imperant, ſuisque auſpiciis & ductu rem gerunt: Alterum, qui ab his conſtituti ſunt Lipſius 5. *pol.* 15. Schönborn. *polit. lib.* 6. *cap.* 11.

Quemadmodum homo ſine anima eſſe non poteſt, ita nec Exercitus ſine Duce.

§. VIII. Quemadmodum corpus hominis anima deſtitui nequit, & potentiæ corporeæ illis inferiores ſubjectæque ſunt, quæ in anima reſident, a quibus motum recipiunt & operationem; ſic in militia ceu vaſto corpore, opus eſt anima,

quæ

quæ præſideat, unde in partes ſubalternas vivacitas derivetur. Philipp. Marnix *reſol. polit. ſect. 2. reſol. 41.* Magiſtratus ergo militiæ pro corde eſt; cui pro oculis conſilia, pro brachiis arma, pro pedibus opus ſunt: Hunc majeſtas comitatur cælitus approbata *3. Reg. c. 2. verſ. 24.* Ut proinde veriſſimum ſit illud Curtii *lib. 10.* Militarem ſine Duce turbam eſſe corpus ſine Spiritu: ac illud Demadis, qui defuncto Alexandro Magno exercitum Macedonum Cyclopi excæcato adæquabat Plutarch. *in Galba*, & illud Taciti *d. morib. German.* plus eſſe in Duce, quam in toto exercitu, Ipſius enim Ducis adſpectu milites adverſum fortuita refoveri ſolent.

CAPVT II.

TRACTAT

QVIBVS MANDETVR.

Dantur mandata eis, qui in numero militum ſunt.

§. I.

Mandata hæcce primario dantur iis, qui numero militum continentur; Dicitur autem miles perſona ad juſtum bellum lecta, ut Reipublicæ tranquillitatem armis tueatur. Legere militem priſcis temporibus primum Duces, poſtmodum ſoli Imperatores ſeu Principes ſolebant, *l. 17. C. d. re milit.* hodie ſolent id expedire Com-

miſſarii militares, praxi nos ita inſtruente Schöborn. *lib. 6. pol. c. 15.* Imo olim, ut quis miles eſſet, debebat eſſe cinctus, ſine cingulo enim nemo militaribus ordinibus dignus æſtimabatur Joan Saresber *l. 6. polycratic. c. 13.* hodie pro cinctis & inſignitis milites haberi putat Bocerus *de bello c. 11. n. 8.* quando recepti certo armorum genere inſtructi ſunt, licet cingulum illis nullum imponatur.

Milites ſunt vel Majores, vel Minores ſ. Gregarii. Quinam majores ſint.

§. II. Sunt autem milites vel *Majores,* vel *Minores* ſeu *Gregarii.* Majores ſunt Imperator militiæ *l. 2. in pr. §. 1. d. bis, qui not. infam.* Magiſtri militum *l. 1. C. d. Magiſt. mil.* Tribuni *l. 12. de re mil.* Præpoſiti *l. 12. cod.* Centuriones *l. 13. cod.* atque ratione officiorum militarium inter ſe differunt, vt alii dicantur vel Pedites *l. 17. in pr. C. d. re milit.* vel Milites navales, vt Remiges, Nautæ *l. un. d. bonor. poſſ. ex teſtam. milit.* Alii quoque ſunt, qui oppidi, arcis, locive cuiuscunque cuſtodiendi, aut Principis, Senatus, Magiſtratus publici ſtipandi cauſa aluntur, ut ſunt Præſidiarii ſeu Caſtellani, Stationarii, Limitanei, Stipatores, Vigiles; Ita etiam mandata ad illos vel immediate, vel mediate diriguntur.

Supe-

Superior ordine imperat inferioribus; quilibet in ſuo regimine.

§. III. *Vicarius Ducis belli* ſive legatus omnia mandato & nomine Ducis peragit, quandoque etiam *Magiſter Equitem* exqui ſolet ea, quæ hujus ſunt muneris. *Supremus excubiarum præfectus*, der Obriſte-Wachtmeiſter, excubias ordinat, & educit, reliquos inferiorum ordinum præfectos in ſevera diſciplina continet. Teſſeram militarem acceptam a Magiſtro Equitum clam diſtribuit; excitato tumultu, exercitui indicat, quo locorum concertatio fieri debeat.

Milites & qui eorum numero ſunt non ſecus ac ſubditi tenentur obtemperare Ducibus.

§. IV. Mandatur militibus, cuilibet ſuo præfecto & ordini, quo ſunt in regimine equeſtri, uti eſt Magiſter Equitum der Feld-Marſchall, Ejus Vicarius, Præfectus Equitum, Equeſtris metator, der Reuſigen Quartier-Meiſter, Præfectus excubiarum, Prætor, der Reiterſchafft Profos; Fronsbergius *lib. 4.* Schvvend. *in diſcurſ. milit.* In regimine peditum officiarii ſunt: Magiſter peditum, Vicarius illius, Tribuni peditum, Decuriones, die Rotmeiſter, Judex generalis peditum, ejusque aſſeſſores; Præfectus vigilum, Pedeſtris annonæ ſtructor, Proviantmeiſter über das

Fuß-Volck, Metator pedeſtris: & Executor rerum capitalium Profos, Lixarum & Calonum Ductor, apparitor judicis, carceris cuſtos, Lictores. Sunt & aliæ perſonæ, non quidem qui actu militant, ſunt tamen intra numerum cohortis, & ſua opera militiam juvant, uti ſunt Quæſtor pecuniæ ſummus, qui pecunias conquirit, conquiſitas aſſervat & diſponit; Supremus annonæ præfectus, qui rei frumentariæ præeſt, Supremus rerum capitalium Præfectus, der Obriſte Feld-Profos, juſtitiæ miniſter qui deliquentes coercendos tradit Præfectis juſtitiæ inferioribus; Secretarius Ducis belli, v. Scönborn *polit. lib. 6. cap. 15.*

Milites & qui eorum numero ſunt non ſecus ac ſubditi tenentur obtemperare Ducibus.

§. V. Militibus & qui iis accenſentur, quibusque convenit leges ſibi præſcriptas curate ſervare, & imperata facere, in ore & mente ſemper ſit illud, quod M. Terentius ad Tiberium dicebat: *Nobis obſequii gloria relicta eſt.* Non ſecus enim habentur, ac ſubditi, qui ad obedientiam Dominis ſuis adſtringuntur, iis enim omnibus præcipi poteſt, Gylman. *deciſ. Cameral. 46. n. 32.* coguntur que judicium pati Superioris Menoch. *conſil. 21. n. 10.* Hinc Zachar. Victor *in tr. d. cauſ. exemt. imper. concl. 37.* caput obedientiæ

entiæ tribus his verbis comprehendit VENI, STA, REDI.

Voluntariis, Aſcititiis & Confœderatis imperatur.

§. VI. Non minus mandatur *Voluntariis* militibus, qui ultro militant, & voluntariam militiam ingrediuntur, uti olim ita vocabantur, qui cogi non poterant, cum alias ad militiam cogerentur cives, ut refert Livius *lib. 7. c. 4.* Etiam *Aſcititiis* ſeu aliunde *lectis*, imo *Confœderatis*, ſecundum conventionis initæ modum, ne dum ſibi licentiam ſumunt quicquid uti libuerit agendi, Duci, inprimis vero Reipub. damnum acciderет irreparabile, atque eo modo Romanus ſociis uſos fuiſſe teſtis eſt Polybius, qui *lib. 6. hiſtoriar.* ita de illis interprete Lipſio *de militia Romana lib. 1. Dial. 9. Conſules*, inquit, *denunciant Magiſtratibus Sociarum in Italia civitatum, e quibus auxilia & commilitium habere volunt, ſingnificantque iis, & numerum & diem & locum, in quem convenire debeant, quos legent: At vero civitates ſimilem facientes jam dicto delectum, itemque juramentum adigentes mittunt eos, Præfectum conſtituentes & quæſtorem.*

Victos quoque mandata capeſſere fas eſt.

§. VII. Ita principaliter obligant mandata Ducum Milites, ex accidenti vero etiam *Victos*; nam

nam præterea quod Duces belli, parta juſta de hoſtibus victoria, militum acclamatione Imperatores ſalutari conſueviſſent, jus victoreis totum in ejus arbitrio poſuerunt; ut juſtum ſit, quicquid illi ſtatuere collibuerit invictos: ita Pyrhus apud Senecam *in Troad. verſ. 334.* ait:

Quodcunque libuit facere, victori licet.

Informat potius Victorem Claudianus, monens:

Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit,
Occurrat, mentemque domet reſpectus honeſti.

Sci licet hoc, etiam Dux belli intuitu ejus auſpiciis bellum gerit, mandare poteſt, quicquid ipſi lubet, modo honeſtum ſit, & hi tenentur obſecundare juſſionibus. Victoribus conſiderandum, non tam quid victos pati, quam quid victores facere conveniat.

CAPVT III.

COMPREHENDIT

MATERIAM MANDATORVM MILITARIVM.

Objectum Mandatorum militarium varia, imo pene innumera ſunt.

§. I.

O*bjectum ſive materia* mandatorum militarium pene infinita eſt, ut vix memorari poſſe videatur. Quæcunque tandem ſint, licet

cet in genere aſſerere, quod ſecundum diſtinctionem militum & officiorum negotia concernant vel Militiam *Terreſtrem*, quæ conſiſtit in *Equitibus* & *Peditibus*; vel *Novalem*, vel *Exercitia*, *Arma*, *Muſtrationem*, *Inſtructionem Acici*, *Actum Prælii*, *conſequentia præliorum*, & quæ ſunt talia.

In terreſtri militia plerumque concernunt Milites & Equites. Lectus miles longe melior videtur Conducto.

§. II. Mandata in Terreſtri militia pleraque concernunt Equites & Pedites, quorum illi, teſte Vegetio *libr. 1. d. re. milit. c. 1.* campos ſervant; Hi colles, urbes, plana & abrupta; Utriusque generis militibus mandata dare prudentis Ducis eſt, Miles enim domeſticus & *Lectus* longe melior eſt & tractabilior *Conducto* & extraneo, cum hic ob ſtipendium militet Duci, cum quo nulla neceſſitudo ad Patriæ amorem & felicitatem intercedit, ut parum ipſi curæ ſit, quis tandem belli eventus ſive fauſtus ſive infelix expectetur; Illi vero cura major eſt, quo Reſpublica, & ſimul conjux, liberi, domus ſua ac bona defendantur ac liberentur. Cum tamen Lectus miles bello gerendo ſæpius non ſufficiat, Dux belli circa mandata Militibus Conductitiis danda cautior & perſpectior eſſe debet. Sane olim in Ger-

giunt laborem aut periculum milites; Conſpiciens enim aliquis Ducem ſuum in re attrectanda omnium principem, feſtinandum eſſe animadvertit, ceſſare erubeſcit, imperatisque non parere veretur; nec jam ut ſervus, aut imperio ſubditus, ſed commilitonis inſtar, ad opus quo provocatos accedit, Onoſander *de optim. Imper. cap. 42.* Et ſapienter admodum, Rege ſuo extra regiam in campum producto Syneſius: *Ibi cum equitibus equitem ſe præbebit, cum peditatu decurret, in legione erit legionarius, cum cetratis cetratus, in levi armatura ſagittarius, ut communicatione operum adducantur ſinguli ad ſodalitatem vivam; neu hac parte ille ſimulator ſit, appellando commilitones, ſeu ut concionantem agnoſcant, & teſtentur ex ipſis factis pronunciari nomen. Fortaſſe ægre fers, quod labores tibi imponimus. At tu mihi crede, Regium corpus minime attingunt labores. Quem enim non latent labores, eum neutiquam vincunt labores. Imperator autem dum corpus exercet, dum foris excubat, dum armis juventam ornat; quicquid ubique eſt populorum, id tum ille pro theatro habet. Nam & præſentium oculi in hunc convertuntur, neque alio aſpicere quicquam ſuſtinet, dum ab Imperatore coram aliquid, & in conſpectu ipſorum*

rum geritur, & abſentium aures perſonant, quocunque facto Imperatoris; ſtatim enim illud cantu celebratur. Et dum agit Dux, ipſi mandatorum abunde eſt.

Exercitia bellica navalia videntur a terreſtri diverſa.

§. IV. Alio atque alio modo militia *Navalis* inſtruitur, ut inde exercitia bellica videantur a terreſtri paululum diverſa; de quibus in genere Vegetius *de re militar. lib. 5. cap. 14. Multa quidem armorum genera prælium terreſtre deſiderat, ſed navale certamen non ſolum plures armorum ſpecies, verum etiam machinas & tormenta flagitat, tanquam in muris dimicetur & turribus. Quid enim crudelius congreſſione navali, ubi & aqua perimuntur homines, flammis? Præcipua ergo debet eſſe tegminum cura, ut cataphracti vel loricati, gladiati etiam, & ocreis muriti ſint milites.*

Luſtratio militum inſtituenda.

§. V. Mandant Duces in actu luſtrationis, quem *Probatoriam* militum vocant, vid. Bocerus *lib. 1. de bello cap. 9. n. 3.* ubi de qualitate & aptitudine militum cognoſcunt, inepti rejiciuntur, ceteri de novo inſcribuntur in peculiarem catalogum, explorantur mores & arma, ut utrum

trum vere tanto operi apti ſint, poſſit cognoſci; præterea ſingulis annis, imo ſingulis pene menſibus, in decedentium locum juniorum turba ſuccedit, nec exercitus, quamvis copioſus exhauriatur, Veget. *lib. 3. cap. 3.* ſed milites non niſi probati recipiuntur in militiam *l. 1. C. qui milit. poſſ. l. 17. C. de re milit.* Si qua ulla in cauſa militari mandata vim ſuam exerunt, fit hoc in hac probatoria; ubi diſpiciendum an exercitatus quis ſit, an laboribus asſvetus, cui generi armorum aptus.

Prout Exercitus per terras ducitur, ita mandatis opus eſt. Quando per proprias terras ducitur, qualia præcepta obſervanda.

§. VI. Uti provide circumſpiciendum eſt Duci, quomodo & *per quas terras* ducat Exercitum ſuum, ita mandata ſua eo prudenter dirigat. Si ducitur Exercitus per terram Domini, cujus auſpiciis aluntur milites, præceptum Alexandri Severi, quod Tribunis militum præſcripſit, inter prima primum eſt: *Si vis*, inquit, *Tribunus eſſe, imo ſi vivere vis, manus militum contine: Nemo ſegetes atteret, nemo ſalem, oleum, ligna auferat: Nemo ovem alterius rapiat: Annona ſua contentus ſit miles. E præda hoſtium, non in lacrymis provinciarum habeat:*

beat: Lamprid. *in Alex.* Ejusdem generis tale præceptum: *quia vis armato præeſſe, parciſſime commeatum dare, equum militarem extra provinciam duci non permittere, ad opus privatum, piſcatum, venatum, militem mittere non debebis l. 12. §. 1. d. re milit.* nec non illud: *Milites in caſtris contineto. Ad exercitationem producito, claves portarum ſuſcipito: Vigilias interdum circumito: Frumentationibus commilitum intereſto: Frumentum probato: Menſorum fraudem coerceto: Delecta ſecundum ſuæ autoritatis fraudem coerceto. Principiis frequenter intereſto. Valetudinarios inſpicito. l. 12. §. ult. d. re milit.* Generale præceptum eſt: *ut milites contenti ſtipendiis neminem concutiant, neque calumnientur Luc. 3.* Ejusdem generis præceptum dederunt Impp. Conſtantinus & Conſtans: *Ne quis Comitum vel Tribunorum, aut præpoſitorum, aut militum nomine Salgami gratia culcitras, lignum, oleum, a ſuis extorquent hoſpitibus: ſed nec volentibus hoſpitibus, in prædictis ſpeciebus aliquid auferat. Sed provinciales ſint ab hac præbitione ſecuri: Tribuniis, Commitibus, vel certe præpoſitis militibusque gravi vexationi ſubjacentibus l. unic. C. d. ſalgamo hoſpitibus non præſtando.*

Se

Si per aliorum territoria, quænam obſervanda.

§. VII. Si milites ducantur *per aliorum territoria, qui ſunt Amici*, Dux conductum prius impetret neceſſe eſt, quam pedem cum copiis ſuis in aliena figat provincia. vid. Hortled. *d. cauſ. belli german. lib. 4. c. 5. n. 9. cap. 9. n. 4. 5.* mandataque eo dirigat, ut juxta Novellam 130. *primum & maximum ſit, ut inculpabiliter exercitus in itineribus verſetur & innoxietas atque indemnitas collatoribus cuſtodiatur.* Vid. R. Imper. de. anno 1570. §. Wir oder Ich N. ibi: Zum andern, daß ſie (die geworbene Soldaten) an ihrem An- und Durchzügen niemand beleidigen, beſchädigen, noch beſchweren, auch nicht hauſſen ſondern eintzig und Rotten-weiſe, als lang ſie des Reichs und deſſen Schirms verwandten Boden berühren, ziehen, die Unterthanen mit ſchädlichem Stilliegen nicht beſchweren *&c.* add. R. J. de anno 1576. Zum andern haben wir. verb. damit die hochſchädliche Mißbräuche in werben und durchführen der Kriegs-Leute mit Land-verderblichen Schaden des gemeinen Manns endlich abgeſchaffet werden ſollen, wohlbedächtig ſtatuiret &c. confer. R. J. d. anno 1598. §. betreffend, daß die Durchzüge, it. R. J. d. anno 1641. §. die Durchzüge, & denique das *project* der erneuerten *Executions*-Ordnung *c. 6.* ibi:

ibi: und damit die Officirer gute diſciplin und Ordnung zu halten, und ihre Untergebene Soldaten zu der Schuldigkeit zu vermögen ſich um ſo viel mehrer angelegen ſeyn laſſen ſollen.

Excubiæ circumſpecte obſervandæ.

§. IX. Per *ditionem hoſtilem* ducens exercitum non ſemper rei ſuæ conſulit, ſi devaſtationem permittit militibus. Laudabilis animus Alexandri Magni, qui ut in hoſticum venit, *milites a populatione Aſiæ prohibuit parcendum ſuis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ poſſeſſuri venerint.* Juſtin. *l. 11. c. 6.* qua ratione ceu modeſtia mire profici ad belli ſummam teſtatur Plutarchus in vita Flaminii: *Vbi intellexit Philippum Quintius fugæ ſimili tranſitu Theſſalium transcurriſſe, vbi homines ſedibus ſuis excitauerat in montes, oppida incenderat, res quas ferre ſecum homines præ copia vel pondere non poterant, militi conceſſerat in prædam: Romanis jam quodammodo regionis poſſeſſione cedens; Quintius enixe hortatus eſt milites, ut in tranſitu velut ſuæ jam ditionis ac conceſſæ haberent rationem. Hujus moderationis ſuæ brevi poſt fructum cepere. Nam ut Theſſaliam attigerunt, defecerunt ad eos urbes. Alii intra Thermopylas incolentes Græci, optabant & animo*

mo geſtiendi deſiderabant Quintium, Archæi renunciato Philippo fœdere ſocietatem contra eum cum Romanis decreverunt.

Plurimum momenti eſt in Inſtructione Aciei.

§. X. Verſantur Mandata circa *Excubias*, nam ſedulo mandet Dux bellicus, ut eæ omni, qua fieri poteſt, diligentia obſerventur, imo ipſe Dux ipſas ſubinde viſitet, namque in excubiis publica ſalus belli conſiſtit, dum non ſolum Dux, ſed et totus exercitus, dum ſomnum capiunt, vigilantiæ eorum, qui excubias agunt, ſe concredunt, ut ait Jacob Comes Purliliar, *l. 2. d. re militar. tit. d. explorat. & excub.* Ejusmodi militibus ad excubias deſtinatis diſtribui ſolet ſignum, quo ab aliis internoſcantur, quod *Teſſeram* ſolebant appellare. Solebat namque Tribunus ſignum ex ore Imperaroris acceptum tabellæ inſcribere, & Teſſerario dare, quam ipſe ad Centurionem ſuum deferebat, eique in tabernaculo præſentibus militibus ſui manipuli tradebat: Centurio ille acceptam proximi manipuli Centurioni dabat: iſte iterum proximi, donec ad omnes perventum eſſet. Ipſi porro Centuriones lectam militibus enunciabant, quorum vigilandi vices erant. vid. Lipſius *d. milit. roman. l. 5. tit. d. vigiliis.* Staravols. *Inſtitut. rer. militar.*

 l. 3.

l.3.c.17. Et hodie de hac teſſera cavetur *Conſtit. militar. Maximiliani II. art.38.* vt quisque miles eam diligenter obſervet.

Mandata in actu prælii ſæpius de liberatione deſtituuntur.

§. XI. Mandatis opus eſt circa *Inſtructionem aciei*, cum in hac plurimum momenti ſit: Si ſapienter disponitur, plurimum juvat; ſi imperite, quamvis optimi bellatores, mala diſpoſitione franguntur. Veget. *l. 3. c. 15.* De Ordinatione Legionis in acie ſive de acie legionis Bœclerus *in diſſert. d. Legione Romana c. 6.* ait: In acie *Haſtati* primo loco, proximo *Principes*, poſt hos *Triarii* collocabantur. Sicuti Livius *l.7. c. 8.* diligenter deſcribit, idque vel ex proverbio, *rem ad triarios rediiſſe*, apparet. Vegetius quidem *l.1.c.20.& l.2.c.8.l.3.c.12.& 13. Principes* Primo loco, *Haſtatos* ſecundo, tertio itidem *Triarios* ponit. Loquitur ſcilicet de temporibus minus antiquis, id eſt Cæſarum Romanorum.

Mandata poſt prælium reſpiciunt vel obtentam victoriam, vel quod ſtragem paſſus ſit Exercitus.

§. XII. Varia, peneque infinita ſunt Ducum militarium mandata in *actu prælii*, quæ ſæpius deliberatione deſtituuntur. Interim eo reſpiciat Dux, ut omnes incedendi ordinem ſervent: ut

Digitized by Google

ut æquali legitimoque ſpatio miles diſtet a milite Veget. *lib. 1. c. 26.* Quando occaſio eſt utendi ſtratagematibus, quibus uti conſentaneum eſt omni juri. Sic enim *2. Samuel. 5.* Ipſe Deus Davidem, ut Philiſtinos e tergo adoriretur, juſſit; omnesque gentes ſtratagematibus uſæ ſunt, & adhuc dum utuntur. Lipſius *polit. l. 5. cap. 17.* Beſold. *d. bell. c. 5. n. 10.*

§. XIII. Mandata militaria poſt prælium peractum reſpiciunt vel *obtentam victoriam*, ubi cavendum, ne cito nimis milites diffundantur in prædam. Equidem cum hoſtis, adverſæ Reipublicæ ſubditus, malam rem imprecetur, nihil injuſti eſt, ſi ſpolia etiam ipſi detrahantur. Bene in hanc rem Zieglerus *in notis ad Grot. lib. 3. cap. 13. §. 1. Sane*, inquit, *quia ſubditorum ſemper eadem præſumitur cauſa, eademque mens & animi ſententia, quæ eſt Principis, & ſic omnes Principem ſuum bello laceſſitum defendere velle creduntur, nulla fiet injuria ejusmodi ſubditis, ſi eorum bona bello capiantur, & in ipſos quoque vindicta exerceatur.* Vel res eo devenit, ut *ſtragem paſſus ſit exercitus*; quo infelici caſu Dux bellicus infortunium diſſimulet, quantum poterit. Exercitu cæſo profligatoque nihil actum eſſe videtur, dummodo adhuc ſolus ſuperſit Dux.

CAPVT IV.
AGIT
DE FORMA MANDATORVM MILITARIVM.

Forma mandatorum militarium conſiſtit in ipſa juſſione.

§. I.

Forma mandatorum militarium conſiſtit in ipſa juſſione Ducum, quæ debet eſſe ſenſibilis & externa; ſicuti lex eſt norma actionum civilium, quæ rectibili applicetur, prout loquitur D. Strauchius *in diſſertat. d. Statutis a ſummo Principe theſ. 33.*

Non omnia mandata in aperto fieri expedit.

§. II. Quemadmodum vero conſilia bellica occultiſſime habenda, nulla enim conſilia meliora ſunt, quam illa, quæ ignorat adverſarius antequam facias Valer. Max. *lib. 3. cap. 26.* ita non omnia mandata in aperto fieri expedit. Quando enim conſilium cum adverſariis proditum cognovit Dux bellicus, diſpoſitionem mutare convenit Veget. *lib. 3. cap. ult.* & hic prudentia opus eſt.

Mandata debent eſſe cum prudentia conjuncta.

§. III. Mandata debent eſſe cum prudentia,

Digitized by Google

tia, quæ eſt ars vivendi & bellandi, ut medicamenta valetudini Principis & Rempublicam gubernanti præcipue neceſſaria, h. e. jure rationeque belli conjuncta. Julius Cæſar *in bell. gallic. l. 4.* in bellicæ rationis mentionem incidit, *ibi: monuitque, ut rei militaris ratio maximeque ut res maritimæ poſtularent, ut quam celerem atque inſtabilem motum haberent, ad nutum, & ad tempus omnes res ab iis adminiſtrarentur.* Hirtius in bello Africano: Non eſt viſa ratio propius accedendi eo die ad oppidum, quoniam ibi præſidium grande Numidarum.

Antequam mandatum emittitur, conſilio res expedienda. Sententia Bacon. de Verulamio affertur.

§. IV. Antequam mandata dentur in re magni momenti, conſilium expetendum; meliusque eſt conſiliis & actu res externas moliri. Egregie Baconus de Verulam. *in ſerm. fidel. cap. 19.* hunc in modum diſſerit: *Veruntamen & hoc verum eſt, moderni temporis prudentiam, circa Principum negotia tractanda, in hoc potiſſimum verſari, ut conquirantur magis & aptentur remedia periculorum, cum ingruerint, quam, ut prudentia ſolida & conſtanti ſummoveantur, antequam impendeant. Verum, hoc nihil aliud eſt, quam in agone cum fortuna experiri. Caveant*

Digitized by Google

autem homines, ne obdormiſcant circa turbarum materias primas, & inchoamenta. Nemo ſiquidem ſcintillam incendium parituram, prohibere poteſt, nec regiones metiri, unde eruptura ſit. Principibus frequenter accidit, ut contradictoria plane appetant, ſicut recte Tacitus: Sunt plerumque Regum voluntates vehementes, & inter ſe contrariæ: At potentiæ nimiæ ſolœcismus eſt, credere, ſe poſſe finem rei pro arbitrio aſſequi, neque tamen media procurare.

Qui comitatem cum magnanimitate jungere callet, Dux eſt prudentiſſimus.

§. V. Circa mandata comitatem cum magnanimitate conjungere qui callet, Dux eſt prudentiſſimus. Faſtus & Supercilium maxime nocent. Unde optimi prædicantur, qui ipſi non per ſaltum ad ſuperiora munera promoti ſunt; nam ipſi melius mandare norunt, quibus ipſis olim mandatum eſt: *Hujusmodi Magiſtratus*, Judicio Luciani in libro: *Quomodo hiſtoria ſcirb. ſimiles eſſe videntur ſervo recens locupleti facto, qui domino ſuo nuper in bonis ſucceſſit; qui neque veſtem novit, quo pacto induere debeat; neque cœnam ex more & legitime capere novit: ſed ſæpenumero irruens, gallinis, & ſuillis, & leporinis appoſitis; pro iis pulmento aliquo aut ſalſamen-*

mento oppletur adeo, ut ingurgitando rumpatur. Sane univerſas virtutes extinguit ingruens faſtus.

Pro diverſis obſequentium moribus Dux bellicus mandata ſua dirigat.

§. VI. Pro diverſis obſequentium moribus Dux bellicus mandata ſua dirigere norit, nec etiam temere dixit Martialis:

Principis eſt virtus maxima, noſſe ſuos.

Agenda enim ſunt omnia, adhibita conſideratione, judicio, conſilio, conſcientia & ubique præcipua honeſto tribuenda. Quod Chryſoſtomus *orat. 2. de Sacerdotio* dixit, huc non immerito admittendum: *Si levius agas cum eo, cujus ingenium non mediocrem poſtulat aſperitatem, neque profundiorem ictum inferas, ubi is neceſſarius ſit, partem vulneris putreſcentem exſecando ſuſtuleris, partem vero reliquam non perſanaris. Contra ſi durius illato ictu, ut oportuit, tentes ſectionem, non raro deſperatione ſuccumbens doloribus, ſemel omnibus projectatis, & medicamento, & ligamentis, ſeſe præcipitem ferendum dederit contrito jugo, dirupto vinculo. Equidem complures recenſere queam, qui in extrema, veluti naufragio facto, mala devenerunt, quod par criminibus pœna poſtularetur.*

Magna vis accedit mandatis, ſi Dux bellicus præſens ſit, & primus ineat manum, & poſtremus ponat martem.

§. VII. Magna vis es mandatorum, ſi Dux bellicus præſens ſit & primus ineat manum, ac poſtremus ponat martem, uti Silius de Annibale *lib. 1.* id egiſſe affirmat, & de Johanne Comneno Choniates *lib. 1. Neque enim conſilio duntaxat & ingenii ſolertia valebat; ſed primus etiam ea quæ Ducibus & legionibus mandabat, exequebatur.* Idem præſtat libro Herodiani *3. cap. 6.* Imperator Severus, qui iter faciebat ſine intermiſſione, neque feſtos dies, neque labores ullos magnopere curans, algoris atque æſtus juxta patiens, ſæpe etiam per altiſſimos montes hieme ſæva, nivibus cælo ingruentibus, ibat aperto capite, ut milites ad alacritatem patientiamque laborum reipſa cohortaretur. Quocirca non metu quodam ac lege, ſed æmulatione magis atque exemplo principis ad perferenda omnia incitabantur. Atque ſic præeuntem Imperatorem nullo unquam caſu deſtituit miles. Gruter. *ad Tacit. lib. 14. annal. cap. 24.*

Dux bellicus mandata ſua ad bonum publicum dirigat, nec nimium fidat favori militum.

§. IIX. Dux bellicus mandata ſua ſemper poſthabito privato commodo ad Principem, aut eum,

cujus auſpiciis bellum geritur, bonumque publicum dirigat, neque fortunæ aut militum favori nimium fidat; memor illius, quod potentiæ raro ſunt ſempiternæ:

Quem dies vidit veniens ſuperbum,
Hunc dies vidit fugiens jacentem.
Nemo tam Reges habuit faventes
Craſtinum ut poſſet ſibi polliceri.

CAPVT V.

AGIT

DE EFFECTV MANDATORVM MILITARIVM

Mandata Ducum obligant milites ad ſui obedientiam.

§. I.

Mandata Ducum obligant milites ad ſui obedientiam propter juramentum, quod præſtiterunt ab initio in militiam adſumti; Et ſane grauiſſimum contumaciæ crimen eſt in milite, quod & perjurium involvit: Miles enim Duci juramento obedientiam pollicitus eſt. vid. tit. 24. Von aller und jeder Officirer und Soldaten zu Roß und Fuß, Eyd und Pflicht-Leiſtung *art. 10. jurament. militar. Svecic.* quam ſi non præſtat, contra juramentum agit, & perjurus eſt, Obrecht *diſp. d. diſciplin. militar. theſ. 969.* Et corrumpitur ac diſſolvitur omne officium Imperatoris, ſi quis ad id, quod juſſus eſt, non obſequitur, & mandato Ducis non conſiderato pro arbitrio agit. Ergo mandatis Ducum obtemperandum eſt, nihilque præter mandatum faciendum. Hinc Manliana imperia in bello ubique fere locum inveniunt, de quibus Livius *l. 8. c. 7.* Et *in bello*, inquit Modeſti-

Digitized by Google

nus *l.3. §. 15. d. re milit. qui rem a Duce prohibitam fecerit, aut mandata non ſervaverit, capite punitur.*

In eos, qui negligunt mandata, graviter animadvertendum.

§. II. Mandata militaria ſi qui negligant, graviter in eos animadvertitur, *qui a foſſato recedit, capite puniendus eſt*, inquit Modeſtinus *d. l. 3. §. 4. d. re milit.* & pœna capitalis in omnem militis contumaciam conſtituta *l. 6. §. 2. d. re milit.* Ayala *d. jur. & offic. bell. l. 3. c. 80. n. 3.*

Qui in bello rem a Duce prohibitam facit, capite punitur, etiamſi res bene ceſſerit.

§. III. Qui in bello rem a Duce prohibitam fecit, aut mandata non ſervavit, capite punitur, etiamſi res bene ceſſerit *l. 3. §. 15. de re milit.* Unde liquet, ſi Dux edixiſſet, ne quis extra ordinem in hoſtem depugnaret, ne quod damnum pateretur Reſpublica, & aliquis repertus eſſet ejus temeritatis, ut inſuper habito illo edicto, cum hoſte in arenam deſcenderit, eum nihilo excuſatiorem eſſe, ſi victoriam ab hoſte reportavit. Videri quidem alicui poſſet, hunc pœna afficiendum non eſſe, quod hoc caſu ceſſet ratio mandati per vulgarem regulam juris: Ceſſante legis ratione ceſſet & legis diſpoſitio. Verum recte reſtringit hanc regulam Sutholt *diſſert. 1. aph. 10.* ut tum demum procedat, quando ratio & finis legis ceſſat in communi ſive univerſaliter, non item quando particulariter. Quamvis enim hoc caſu parta victoria ceſſet periculum ſalutis publicæ, quod ex ejusmodi temerario conflictu metuebatur, non tamen in univerſum ceſſat; cum alii atque alii hoc exemplo audaciores facti eadem temeritate hoſte laceſſito totum exercitum partemve ejus inconſultis prœliis implicare, &

per

Digitized by Google

per hoc in præſentiſſimum periculum ſalutem publicam deducere poſſent. Res igitur mali exempli omnino vindicanda v. Grot. *d. jur. bell. & pac. l. 3. c. 18. n. 1.*

Referuntur exempla.

§. IV. Et complura ab omni ætate extant monumenta ſtrenuorum belli Ducum ſeveriſſime in contemptores ſuorum mandatorum, quantumvis rem optime geſſiſſe videbantur, animadvertentium, in tantum, ut quandoque nec propriorum filiorum ſua mandata temerantium delictis peperciſſe legantur, adeo ipſis diſciplina caſtrorum antiquior fuit caritate liberorum, ut dicitur *in l. 19. ſ. 7. d. poſtlim. reverſ.* Hujus rei aliquot præſto ſunt exempla: Poſthumius Tiburtus & Manlius Torquatus, filios etiam ab hoſte provocatos & victores, juſſerunt occidi: quod non expectato Imperatoris juſſu pugnaſſent. Apud Thebanos Epaminondas ſimili de cauſa in Steſibrotum filium animadvertit: hoc amplius addito, quod corona filio impoſita cervicem amputarit, ut ſimul violatæ diſciplinæ pœnas & de Lacedæmoniis victoriæ laudem reportaret. Hi parentes naturæ, patrioque amori, ait Cicero, antepoſuerunt Jus Majeſtatis atque imperii: & dolore ſuo ſancire voluerunt militaris imperii diſciplinam exercitumque, in graviſſimo animadverſionis metu continere, & ſaluti civium proſpicere, qua intelligebant contineri ſuam v. Obrecht. *diſput. d. diſciplin. milit. th. 972. & ſeqq.* Ayala *d. jure & offic. bell. d. c. 10. n. 6.*

Non ſolum ſupremo belli Duci, ſed & Inferiori ſibi præpoſito obedientiam debet miles.

§. V. Non ſolum ſupremo belli Duci, ſed & Inferiori ſibi præpoſito obedientiam debet miles ſub prædicta (capitis) pæna. *l. 6. §. 2. d. re milit.* vid. Holländiſch Kriegs-Recht *artic. 47.* ibi: Ein Soldat, der ſich weigert dem Befehl ſeines

Hauptmanns, oder anderer, die Ihm den General Staten zu Dienſt zu commandiren haben, nachzukommen, ſoll am Leben geſtrafft werden: Ebenermaſſen ſollen geſtrafft werden, die das Gebot, welches der General durch Trummelſchlag oder Trompeten-klang hat verkündigen laſſen, übertreten. Quibus adde Schwediſch Kriegs-Recht t. t. 4. von Ihro Königl. Majeſtät, Reſpect, auch Dero Hohen und Nieder-Officirer autorität und commando, und der Soldaten gebührenden allerunterthänigſten Gehorſam, ſo ſie deroſelben und denen reſpective zu leiſten ſchuldig ſeyn. Däniſch Kriegs-Recht *art. 7.* Ein jeder, niemand ausgenommen, ſoll unſere verordnete Commiſſarien, als uns ſelbſt ehren, und denſelben gehorſam ſeyn: Gleicher geſtalt ſollen auch alle andere Officirer und Soldaten dem General-Feld-Marſchallen gehorchen, und dasjenige, ſo von Ihnen befohlen wird, verrichten: Dieſem nach ſollen auch alle von Adel und Unadel, hohe und Unter-Officirer, ein jeglicher ſeinem Stande und und Commando nach, gehorſam ſeyn, und ſich willig finden laſſen, es ſey bey Tag oder Nacht, zu oder von dem Feinde, in Beſatzungen, in Belägerungen, im Felde, auf Zug oder Wacht, zu Land oder Waſſer, und ſich allezeit, wie es die Gelegenheit erfordert, mit gantzen und halben Fahnen oder Rotten gerne gebrauchen laſſen: Wie denn auch ſchuldig ſeyn, alle Arbeit und Gebäude, gegen des Feindes Gewalt, zu thun, und zu vollenden, alles unter Straffe des Mein-Eyds, des Lebens, und der Finger, nach des Kriegs-Raths und der Stand-Rechten Erkäntnüs, im Fall die Nothdurfft und das Verbrechen darnach iſt, vid. Ayalam. *d. jur. & offic. bell. l. 3. c. 10.* Obrecht. *d. diſciplin. militar. th. 969. & ſeqq.* Ferret *d. re milit. tit. d. juram. præſt. a milit. num. 10. & 14.* Petrus Pappus a Tratzberg. *ad d. artic. 47. jur. milit. Hollandic.*

Adeo ſancta debet eſſe militi perſona ſui præfecti, ut ei caſtigare ſe volenti reſiſtere ſibi fas ducere non debeat.

§. VI. Adeo ſancta debet eſſe militi perſona ſui præfecti,

fecti, ut ei nec caſtigare ſe volenti reſiſtere ſibi fas ducere debeat Byala *d. c.10. n.2.* Decian. *d. c.15 n.57.58.* Hinc miles, qui Centurionis ſe caſtigantis vitem (eſt autem vitis centurionum & aliorum militum ducum principumque inſigne, quam κλῆμα ἑκατοντάρχου vocat Plutarch. in Galba, id eſt, vitem centurionalem Gothofr. *ad l.13. d. re militar. §.4. n.59.)* tenuit, militiam mutavit; ſi vero ex induſtria fregit, vel manum centurioni intulit, capite punitur *d.l.13. §.4. d. re milit.* Kayſers Maximil. II. Articuls-Brieff *art.13. ibi:* Wo auch einer oder mehr auf Züge und Wachten durch einen andern Befehlichs-Mann aus billichen Urſachen, und darum, daß er anders thut, denn Ihm als einem Kriegsmann gebührt, geſtrafft wird, und Er ſich gegen ihm reteriren, oder zur Wehr ſtellen, oder mit ſchmählichen Worten einlaſſen würde, der ſoll darum nach Erkäntnüs des Oberſten und des Rechtens geſtrafft werden. Schwediſch Kriegs-Recht *artic. 23. & ſeqq.* Würde ſich aber zutragen, daß einer unſern Feld-Marſchallen (idem in aliis eo inferioribus *art. 25.29. & 30.)* an Ehr und Redlichkeit angreiffen, oder mit gewapneter Hand ſich im Zorn ihm widerſetzen ſolte, könte auch deſſen gnugſam überführet und überzeuget werden, er habe Ihme, gleich am Leibe Schaden zugefügt oder nicht, der ſoll andern zum Abſcheu am Leben unnachläßig geſtrafft werden, würde auch einer nur mit der Hand nach ihm ſchlagen, er erreiche ihn damit, oder nicht, der ſoll dieſelbe verwirckt und verlohren haben.

CAPUT VI.

CONTINET

CONTRARIA.

Quando Duces plane connivent, aut mandant aliquid, ad quorum obſervantiam de jure non adſtringuntur milites.

§. I.

Contrariatur militaribus mandatis, ſi Duces aut plane connivent, aut mandant aliquid, ad cujus obſervantiam

 tiam

tiam de jure non adſtringuntur milites; Prioris generis eſt, quando Præfectus indulget actionibus, cum noverit eas moderamine opus habere, neque punit, modo ſibi milites devinciat; quæ indulgentia corrumpit homines, ut dictis inobedientes publicæ rei quam maxime noceant.

Si arces aut naves bellicas defendendas cum hoc ſuſcepisſet miles, ut ſpe nulla defenſionis & incolumitatis ſuperſtite una cum munitionibus aut navibus fidei ſuæ commiſſis mori & deleri malit, quam contra fidem Duci datam eas incolumes hoſtium poteſtati dedere, ad id ſervandum non tenetur.

§. II. Ad Mandata legi naturæ obſtantia non tenetur miles; ut ſi arces aut naves bellicas defendendas cum hoc mandato ſuſcepiſſet, ut ſpe nulla defenſionis & incolumitatis ſuperſtite una cum munitionibus aut navibus fidei ſuæ commiſſis mori & deleri malit, quam contra fidem Duci datam eas incolumes hoſtium poteſtati dedere; cum nec volens ita ſe adſtringere queat, poteſtate in ſeipſum deſtitutus, ſive dominium in vitam ſuam non habens, ut neque eam ſibi in ſe adimere, neque ad adimendam obligare queat Grot. *d. jur. bell. & pac. l. 2. c. 21. n. 11. & l. 3. c. 2. n. 6.* Leonard. Leſſ. *d. juſt. & jur. l. 2. c. 4. dub. 10.* Neque Superioris mandatum militem excuſare poterit. Recte Tertullian. *Satis præſcriptum habemus, in omni obſequio eſſe nos oportere, ſecundum Apoſtoli præceptum, ſubditos Magiſtratibus, Principibus & poteſtatibus, ſed intra limites diſciplinæ.* In Martyrolog. Sylv. Martyr. *Idcirco Romanas leges contemnimus, ut juſſa divina ſervemus.* Grot. *d. jur. bell. & pac. lib. 2. cap. 26. num. 3.* Et licet vitam ſuam pro defenſione patriæ devoverit, obligatio tamen ad committendum factum ejusmodi non præjudicat obligationi, qua quis Deo adſtrictus eſt, v. Pufendorff. *in element. Jurisprud. univerſ. lib. 1. def. 13. §. 19.* Ubi enim deſinit poteſtas Superio-

rioris, ibi ceſſat inferioris obſequium & obligatio contradictoria Hennings *in obſervat. ad Grot. d.j. b. & p. lib. 1. cap. 4.* Huc pertinet dictum Auguſtini *in can. 97. cauſ. 11. qu. 3. ipſos humanarum legum gradus adverte? Si aliquid juſſerit curator, nonne faciendum eſt? tamen ſi contra Proconſul jubeat, non utique contemnis poteſtatem, ſed eligis majori ſervire. Nec hinc debet minor iraſci, ſi major prælatus eſt. Rurſus, ſi aliquid ipſe Proconſul jubeat, & aliud jubeat Imperator, num quid dubitatur illo contemto huic eſſe ſerviendum; Et ſi aliud Imperator, & aliud Deus, quid judicatis?* Omnis ergo actus directe & immediate ex propria natura tendens ad mortem, eſt illicitus, nulloque modo reddi poteſt bonus Didac. Covarruv. *lib. 1. cap. 2. num. 8. var. reſol.* & mortale crimen inducit *c. ſi non licet. 23. qu. 5.* Auguſtin. *lib. 1. d. civit. Dei c. 20. 21.* Johann. Loccenius *de jure maritim. lib. 3. cap. 9. num. 3.* refert, Guſtavum Magnum, de quodam ſui temporis præfecto navis, ſe & navem flammis tradente, ne in hoſtium veniret manum, dixiſſe: *Erga me & regnum maſcule & fideliter, erga ſeipſum ſcelerate egit.*

Quando Duces fiunt Rebelles, milites eorum mandatis amplius obedire non tenentur.

§. III. Quod ſi Duces perfidioſi & rebelles fiant, ſeu contra Principem, cujus auſpiciis bellum geritu, inſurgant, jugum imperii excutiant, ac data fide neglecta plane ab eodem deficiant, iis caſibus milites, etiamſi juraverint, ſe quovis modo obedientiam Ducibus præſtituros, liberantur a vinculo obſequii, neque ipſis obſtare poteſt Ducis mandatum; potius voluntati imperantis obtemperando graviſſime in Deum peccant. Itaque Duces ejusmodi nihil jubere amplius valent, & nemo ad obſequium adſtrictus eſt.

TANTVM!

Co-

Corollaria.

I. *Eccleſia contra Eccleſiam non præſcribit 30. annis.*

II. *Per ſententiam Judicis dominium non transfertur.*

III. *Uxor ratione dotis ſtatim a die nuptiarum tacitam in bonis mariti habet hypothecam.*

IV. *Venditor in mercibus venditis & traditis tacitam hypothecam non habet.*

V. *Conceſſo ſalvo conductu extinguitur exceptio loci non tuti.*

VI. *Exceptiones dilatoriæ judicium atque proceſſum ipſum differentes, non niſi ante litis conteſtationem opponi debent.*

VII. *In pœnali ſtipulatione a præſtatione pœnæ non liberatur promittens, etiamſi ſummam diligentiam in procurando eo, quod ſub pœna promiſit, adhibeat.*

IIX. *Fidejuſſor etiam principalem obligationem poteſt præcedere.*

IX. *Novatio non inducitur præſumtionibus, ſed tum demum fit, ſi hoc expreſſe actum ſit.*

X. *Accuſatio publici criminis forenſi & extraneo non eſt conceſſa.*

A111475794

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google